

EX MISCELLA-

NEORVM SCRIPTORIBVS

DIGESTORVM, CODICIS,

& institutionum Iuris Ciuilis

interpretatio collecta,

A MARTINO ANTONIO

~~Del-Rio~~, Regio in Brabantia Can-

cellaria Consiliario.

Postea Societatis Iesu

Accesserunt eiusdem repetitio, l. Transigere C. de Transactionibus.

ITEM:

Exercitatio ad l. contractus. D. de reg. iuris, & Epitome ex

lib. 1. & 2. elementorum iuris, Cl. J. C. Ioachimi

Hopperi, numquam prius edita.

Num. 5. Cap. 4.

Num. 10.

PARISIIS.

Apud MICHAELEM SONNIVM,
via Iacobæa, sub scuto Basiliensi.

M. D. LXXX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

COLL SOC IESV SALM. EX DONO REGVM.

AD PANDECTA-

RVM LIBRVM PRIMVM EX MI-

SCELLANEIS INTERPRETATIO

ad constitutionem Iustiniani qua ratio docendi Iuris præscribitur.

IDE Politianum cap. 93. Miscellaneo. Alciat. lib. 24. dis- punct. cap. 12. Duaren. lib. 2. disput. cap. 6. Anton. Augustin. lib. 2. emendat. cap. 1. & lib. 3. cap. 3. Cuiacium lib. 12. obseruatio cap. 40. & Adrianum Turnebum lib. 8. aduersario. cap. 19. Forcatulum dialog. 20. Cottam in memorial in voce, Dypondium. Cælium Rhodiginum. lib. 5. antiquarum lection. cap. 33. Turnebum lib. 26. aduersariorum cap. 34. Antonium Vaccam vol. 1. expositionum.

§. *Illud autem.* Anton Guibertus in Polyhistore cap. 6 & septimo.

Verse. Et quod penè in nulla alia. Constantius Landus enarration. in titulum de iust. & iure. cap. 5.

§. *Illud verò.* Cuiacius lib. 6. obseruation. cap. 13. Constantius Landus d. loco cap. 6.

LIBRI PRIMI TIT. I.

De Iustitia & Iure.

De hac materia copiosè Dominicus Soto in libris de Iustitia. Connanus lib. 1. Commentar. Iuris civilis. Loriottus in tractat. de Iure. Ludouicus Charòdas lib. 1. verisimilium. Vaconius Vacuna lib. 1. Declaration. Iur. civilis per totum. De æquo & bono quædã Cælius lib. 7. antiq. lection. cap. 22. Antonius Vacca vol. 1. expositionum hoc tit.

Ad L. primam.

Ad hanc legem exstant lib. 6. Petri Vellei Guevarra. Vacca hoc tit.

MARTINI ANTONII

DEL-RIO ANTVERPIENSIS

IVRECONSULTI ET

Consilarij Regij in Cancellaria
Brabantiae

REPETITIO

L. Transigere C. de Transactionibus.

Accesserunt summaria, numeri &
quaestiones diuersae.

PARISIIS.

Apud MICHAELEM SONNIVM,
via Iacobæa, sub scuto Basiliensi.

M. D. LXXX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

REPETITIO.

EXORDIVM.

QUOD Athenis in Areopago, publica præconis voce, causarum patronis prædicebatur, ne exordiis vel perorationibus vterentur, id ipsum mihi hoc tempore tacite quodammodo sentio denunciari. Siue etenim legem propositam intueamur, siue quis maxime sit huius & amplissimæ coronæ animus quæramus, siue oculos nostros in nobilissimam hanc scholam conuertamus: cuiusmodi esse omnia comperimus, vt sola per se, sine vllis verborum exornationibus, aut luminibus orationis (quæ disciplina nostra, doceri contenta, sanè non admittit) omnes, ad ea, quæ dicam, modestè & attentè audienda satis impellant.

Arcopagi
cōsuetudo.

1. Dicendum est enim in ea schola, quæ cum ceteris omnibus totius orbis nobilitate, studiis, magnitudine, frequentia & religione pugnat.

Salmanti-
censis Aca-
demie laus.

2. Dicendum de l. transigere C. de transaction. cuius tanta difficultas est, tanta subtilitas, quantam esse Bart. Bald. Castrens. Salycet. Alexand. Ias. Aretin. Purpurat. & ceteri iuris professores primarij tradiderunt, (*hic*): adeò vt Forcatulus, in *Cupidine iurisperi. cap. 5.* scripserit, in huius legis interpretatione omnes interp. diligentissimè lapsos fuisse, Goueanus autem hanc L. omnium DD. iudicia torfisse. neque eam adhuc satis intelligi. (*lib. 1. var. lectio. cap. 30.*)

1. Transige-
re difficul-
tas.

3. Utilitas vero L. istius difficultate tanta minor non est: etenim in iudiciis vix vllæ causæ frequentius aguntur, quàm quæ de criminum pactionibus instituuntur, & omnes illæ causæ non aliunde, quam ex l. nostra decidi possunt. Iucunditatem quoque maximam adfert casuum ac quæstionum diuersitas & multitudo, maximè quia illorum decisio non ex opinosis individuorum, eius quod inter est, suorum, iurisdictionis, postumorum, & similium labyrinthis, sed ex certissima æqui & boni norma, pro parte etiam ex iucundissima antiquitatis cognitione dependet adeò vt formosam appellaret Cynus, *hic in principio.* Demum, quod caput est, coram vobis dicendū

1. Eiusdem
utilitas &
iucunditas.

MARTINI ANTONII

DEL-RIO EXERCITATIO AD L.

CONTRACTVS 23. D. DE DIVERS.

regulis iuris antiqui, totam culpæ
præstandæ materiam com-
prehendens.

ET

*Epit. ex lib. 1. & 2. elementorum iuris Cl. viri Ioachimi
Hopperi, nunc primum in lucem prodiens.*

PARISIIS,

Apud Michaëlem Sonnum, via Iacobæ,
sub scuto Basiliensi.

M. D. LXXX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

CAPVT PRIMVM,
DE DOLO, CVLPA, DILIGENTIA
casu fortuito, in genere.

INTERPRETATIO HISTORICA.

ACIT Vlpianus in hac lege, qua generaliter quid in singulis contractibus præstandum traditur, mentionem doli, culpæ, diligentia, casu fortuiti: quæ quid sint ante omnia dispiciendum. Dolus, fraus, mala fides vt plurimum pro iisdem capiuntur. Dolo fraus inest, eique bona fides opponitur. Dolum antiqui in bonum & malum diuidebant, testibus Aelio Donato, in *Eunuch. Terentij*, & Vlpiano, l. l. *D. de do. ma.* nam pro sollertia hoc nomine utebantur, qua si quis aduersus hostes latronesue quid machinabatur, dolus quidem ea sollertia dicebatur, sed bonus dumtaxat: quemadmodum & tunc, quomodo medentes, vt est apud Lucretium, oras poculorum melle illinunt, ne potionis amaror sentiat, & vt ait Maximus Tyrius, *Sermo 3.* cum Imperato, proprium exercitum, vel nautas gubernator fallunt, vt iis consulant. Huc refero simulatam Solonis insaniam, Lycurgi reditum, Vlyssis mendicitatem, Bruti stultitiam, & similia multa à Rebusso tradita ad l. *lata 233. D. de verb. signi.* & copiosius à D. Chryostomo in *si. lib. 1. de sacerdotio* in quibus nec perjurium nec alia turpitudine inest. Sic etiam libido, in bonam partem. Sallustius, siue quis alius, in *litteris ad Casarem de repub. ordinanda*, quod si tibi bona libido fuerit patriæ, parentibus gratificandi. Postmodum inualuit doli vocabulum in malis tantum & iniusta deceptione vsurpari, vt docet Sextus Pompeius. ea causa est cur plerumque adijciatur mali epithetum. & quotiescumque iuris auctores simpliciter sine adiectione dolum dicunt, de dolo malo intelligere oporteat, vt in hac lege, & in illo Sallustij, in *C. Cotta oratione*, Hæc si dolo aut socordia nostra contracta sunt. ibi enim dolum pro dolo malo, socordia pro culpa ponitur. Dolum Gallus Aquilius, qui primus de eo formulas edidit, definiuit, cū aliud ageretur, aliud similaretur: quæ definitio, Isidoro, *lib. 5. etymolog. cap. 37.* Seruio autem Sulpicio Galli collega, animado-

L. iuris gē
tū 7. S. sed
si fraudādi
D. de pact.
Dolus bo-
nus.

Dolus ma-
lus.

d. l. i. & in
Satyrico Pet-
ronij.